

200 artsen daarentegen verklaarden de influenza voor *niet* besmettelijk. In Duitschland luiden deze cijfers 57.5 pCt. *vóór* en 42.5 pCt. *tegen* de besmettelijkheid.

Ter nadere bestudeering van de epidemiologie der influenza, ook voor wat betreft de onjuiste meening, dat dit lijden steeds als „pandemie” over de geheele aarde zou voorkomen, verwijs ik WOLFF naar:

- a. HIRSCH: „*Handbuch der historisch-geographischen Pathologie*”;
- b. dr. WOLFF's *voorzede* van voornoemd *Sammetwerk der Influenzaepidemie*;
- c. GAILLARD's monographie „*la Grippe*”,

en nadere motiveering, dat de influenza zoowel epidemisch, pandemisch als *endemisch* voorkomen kan, is overbodig. Voor het endemisch voorkomen zijn de z.g. „Ortsepidemieën” een bewijs, welke zóowel in *vóór-* en *nà-*jaar, als *vóór-* en *nà* pandemische influenza voorkomen. Het is deze *endemische vorm der menscheninfluenza*, welke in *alle opzichten* volkomen *identiek* is met de z.g. *besmettelijke borstziekte van het paard*; dit zal door mij bewezen worden.

Volgens WOLFF echter zijn met de menscheninfluenza beter te vergelijken de besmettelijke longziekte van het rund en de „Pferdestaupe”, door hem paardeninfluenza genoemd. Het symptomencomplex van de longziekte heeft niets gemeen met dat van de menscheninfluenza, terwijl ik voor de „Pferdestaupe” bewees (zie *Centr. für Bakt. Abt. Org.* 1913, Heft 1), dat dit lijden geheel ten onrechte tot de influenzaziekten van het paard gebracht is. Intusschen zie ik met groote belangstelling het in deze door WOLFF te leveren „bewijs” tegemoet.

Voorts is door mij nimmer als argument voor de identiteit van de menscheninfluenza en de z.g. borstziekte van het paard aangehaald, dat beide ziekten met goed gevolg door salvarsaan kunnen bestreden worden. In een mededeeling „over de beschuttende werking van salvarsaan” zal hierop teruggekomen worden.

In verband met zijn pogingen, om als den verwekker van de influenza van den mensch een filtreerbaar virus aansprakelijk te stellen, waagt WOLFF te veronderstellen, dat in de culturen van diplo-pneumo-streptocokken en influenzabacillen, waarvan vaccins zijn bereid en waarmede, zoowel afzonderlijk als gezamenlijk ingeënt, goede uitkomsten verkregen zijn, het eigenlijke filtreerbare virus meegegroeid is en men dus behalve met de doode bacteriën ook met het doode virus heeft ingespoten. Volgens mijn inzichten omtrent de aetiologie van de, met den endemischen vorm influenza (mensch) volkomen identieke z.g. besmettelijke borstziekte van het paard, heb ik de vaste overtuiging, dat met vaccins, bestaande uit gedode diplo-pneumo-streptocokken, na voorafgegane opvoering hunner virulentie door dierpassage en speciale cultiveering, stellig eveneens goede uitkomsten bij den mensch te verkrijgen zijn, ook al zijn deze bacteriën *niet afkomstig van grieplijders*. Deze overtuiging berust op tal van waarnemingen, zoowel klinische, epidemiologische, bacteriologische, als serologische.

Tilburg,
1 September 1919.

Dr. E. BEMELMANS,
kapitein-paardenarts.

HYPERTHERMIE.

I.

Met collega F. M. G. DE FEYFER ben ik het eens, dat de catarrhus retronasalis chronicus nu en dan tot temperatuursverhooging aanleiding kan geven. Een dergelijke aandoening echter, die dagelijksche verhooging geeft en verder zóó zonder of met zóó weinig verschijnselen verloopt, dat de aandacht niet spoedig op de neus-keelholte wordt gevestigd, ben ik nooit tegengekomen. Ik neem het voorkomen ervan gaarne op gezag van collega DE FEYFER aan, maar meen toch niet in dezen een *ruime bron* voor hyperthermie over het hoofd te hebben gezien.

Helmond, 14 September 1919

J. R. KOLLEWIJN.